

MINISTERUL INVESTIȚIILOR ȘI
PROIECTELOR EUROPENE

MINISTERUL
ANTREPRENORIATULUI ȘI
TURISMULUI

MINISTERUL CULTURII

nr. 552 / 30.03.2022

nr. 698 / 31.03.2022

nr. 2776 / 31.03.2022

ORDIN

privind aprobarea Planului de acțiune pentru valorificarea patrimoniului cultural în vederea sporirii competitivității sectorului turismului din România

Ținând cont de prevederile Deciziei de punere în aplicare a Consiliului din 3 noiembrie 2021 de aprobare a evaluării Planului de Redresare și Reziliență al României,

În conformitate cu prevederile art. 3 lit. a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 124/2021 privind stabilirea cadrului instituțional și financiar pentru gestionarea fondurilor europene alocate României prin Mecanismul de Redresare și Reziliență, precum și pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 155/2020 privind unele măsuri pentru elaborarea Planului Național de Redresare și Reziliență, necesar României pentru accesarea de fonduri externe rambursabile și nerambursabile în cadrul Mecanismului de Redresare și Reziliență,

Văzând referatul DGPEIM nr. 35343 / 28.03.2022 de aprobare a ordinului privind aprobarea Planului de acțiune pentru valorificarea patrimoniului cultural în vederea sporirii competitivității sectorului turismului din România,

în temeiul prevederilor art. 14 alin. (5) din Hotărârea Guvernului nr. 52/2018 privind organizarea și funcționarea Ministerului Fondurilor Europene, cu modificările și completările ulterioare, ale art. 11 alin. (4) din Hotărârea Guvernului nr. 90/2010 privind organizarea și funcționarea Ministerului Culturii, cu modificările și completările ulterioare și ale art. 10 alin. (6) din Hotărârea Guvernului nr. 1327/2021 privind organizarea și funcționarea Ministerului Antreprenoriatului și Turismului,

ministrul investițiilor și proiectelor europene, ministrul culturii și ministrul antreprenoriatului și turismului emit prezentul,

ORDIN:

Articol unic. Se aprobă Planul de acțiune pentru valorificarea patrimoniului cultural în vederea sporirii competitivității sectorului turismului din România, din cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență, prevăzut în anexa care face parte integrantă din prezentul ordin.

MINISTRU

Dan VILCEANU

MINISTRU

Constantin-Daniel CADARIU

MINISTRU

Lucian ROMĂȘCANU

PLAN DE ACȚIUNE
PENTRU VALORIFICAREA PATRIMONIULUI CULTURAL ÎN VEDEREA SPORIRII
COMPETITIVITĂȚII SECTORULUI TURISMULUI DIN ROMÂNIA

Rezumat

Obiectivul general al planului de acțiune îl reprezintă valorificarea patrimoniului național cultural în vederea creșterii competitivității economice și promovarea transformării socio-economice durabile în zonele rurale și defavorizate. Dezvoltarea și diversificarea ofertei turistice culturale, precum și conștientizarea la nivelul piețelor internaționale că România este o destinație culturală cu obiective și atracții turistice de valoare europeană și universală (mănăstirile din Moldova, biserici fortificate, cetăți medievale, satele tradiționale, artizanat, etc.), sunt obiective prioritare în dezvoltarea produsului turistic cu componentă culturală. Capodoperele arhitecturale din lemn, castelele, culele, castrele romane, bisericile medievale cu frescă, siturile UNESCO și cetățile dacice sunt doar câteva dintre atracțiile care alcătuiesc patrimoniul cultural excepțional al României.

Planul de acțiune trasează liniile directe în vederea realizării următoarelor:

- a) **Activitatea de cartografiere a zonelor geografice pentru identificarea destinațiilor optime privind înființarea și operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinației (OMD);**
- b) **Stabilirea locurilor cu impact național și internațional ce pot fi utilizate pentru promovarea turismului în România și care vor contribui la promovarea dezvoltării socio-economice durabile în zonele rurale și defavorizate;**
- c) **Investițiile ce urmează a se finanța în cadrul componentei C 11 din PNRR privind restaurarea unor obiective unice (biserici fortificate, mănăstirile din Moldova, capodoperele arhitecturale din lemn, cetățile dacice, satele tradiționale, cetățile, castelele, etc.)**

Introducere

În România turismul este considerat catalizator al dezvoltării economice la nivel local, regional și național. Pentru a putea întreprinde măsuri coerente și coordonate, s-a elaborat o strategie

sectorială de dezvoltare și un plan de acțiune aferent pentru orizontul 2030, anumite acțiuni fiind finanțate din fondurile aferente Politicii de Coeziune.

Totodată, reabilitarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural, identificat în Strategia Națională de Dezvoltare a Turismului 2019-2030 ca reprezentând principalul avantaj competitiv al țării în domeniul turism, a fost și este obiectivul investițiilor finanțate din Politica de Coeziune în exercițiile financiare 2007-2013 și 2014-2020. În perioada de programare 2007-2013 au fost finalizate cu succes 93 de investiții în patrimoniul cultural cu finanțare din FEDR din Programul Operațional Regional, iar din Programul Operațional Regional 2014-2020 au fost sau sunt finanțate 140 de astfel de investiții. Conform raportului de evaluare a impactului a Domeniului major de intervenție 5.1. Restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, precum și crearea/ modernizarea infrastructurilor conexe finanțat prin Programul Operațional Regional 2007-2013, din cauza lipsei legăturii dintre beneficiarii proiectelor și operatorii de turism obiectivele restaurate nu au devenit cunoscute și promovate de către operatori nici la nivel național, nici la nivel internațional. Acest aspect este cauzat și strâns legat și de lipsa unei strategii și a unui plan de acțiuni clare în domeniul turismului, la nivel central.

Componenta C11 din PNRR vine ca răspuns la aceste probleme și își propune să creeze complementarități și sinergii între investițiile deja finanțate, respectiv acțiunile întreprinse, în același timp adăugând valoare prin crearea unor rute și circuite cu valoare și impact la nivel național, respectiv punând în valoare moștenirea culturală și istorică a țării noastre.

Planul de acțiune dedicat valorificării patrimoniului cultural se va concentra pe trei niveluri, pentru a servi drept ghid pentru dezvoltarea sustenabilă a turismului cultural în România, în strânsă corelare și în complementaritatea Planului de Acțiune din Strategia Națională privind Dezvoltarea Turismului, astfel încât:

- să consolideze în continuare România ca destinație turistică bine cunoscută de talie mondială, pe tot parcursul anului, precum și ca destinație care îndeplinește standardele UE în ceea ce privește furnizarea de produse și servicii;
- să prețuiască oamenii, tradiția, locurile, patrimoniul natural și cultural al României;
- să crească vizibilitatea și reputația României pe piețele internaționale de turism de prim rang.

Planul de acțiune are ca **obiectiv general** valorificarea patrimoniului cultural în vederea creșterii competitivității economice și promovarea transformării socio-economice durabile în zonele rurale și defavorizate.

Obiectivul specific este operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinației, ținând cont de următoarele:

- locuri (situri) cu impact național și internațional ce pot fi utilizate pentru promovarea turismului în România și care vor contribui la promovarea dezvoltării socio-economice durabile în zonele rurale și defavorizate;
- rezultatele activității de cartografiere prin care se vor stabili destinațiile optime pentru înființarea de OMD-uri;

- rezultatele consultărilor cu actori cheie interesați de la nivel local și regional, parte a unui sistem de guvernare multi-nivel vertical și orizontal;
- finanțările ce urmează a fi realizate prin această componentă a PNRR în promovarea și restaurarea unor obiective unice.

În elaborarea și implementarea Planului de Acțiune s-a ținut și se va ține cont de prevederile Strategiei Naționale privind Dezvoltarea Turismului, Recomandările Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), incluse în studiul „Operaționalizarea organizațiilor de management al destinației”, respectiv de conținutul Componentei C 11 din PNRR.

I. Context

I.1. Situația actuală: patrimoniul cultural și turismul, o relație necesară

Turismul a înregistrat o dezvoltare continuă la nivel mondial, transformându-se într-unul dintre sectoarele economiei cu cea mai rapidă creștere în ultimele decenii.

România dispune de potențial pentru deblocarea capacității de creștere economică la nivel local, regional și central. Țara noastră se caracterizează printr-o diversitate de culturi urbane și rurale, care constituie rezultatul unei istorii îndelungate de ocupație, migrație și rezistență, toleranță și evoluție sincretică.

Acesta a fost un factor care a favorizat apariția unei varietăți de resurse turistice culturale și naturale unice, de talie mondială. România se mândrește cu nouă situri înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO (șapte situri culturale și două naturale) și cu altele pe Lista Indicativă. Acestea sunt distribuite uniform în toată țara, în diverse regiuni și zone, având particularități și caracteristici variate. Ele reprezintă centre majore de interes turistic în regiunile în care sunt amplasate și destinații de top, atât pentru turiștii străini, cât și pentru turiștii români.

În privința resurselor naturale se remarcă Rezervația Biosferei Delta Dunării, pădurile virgine, parcuri naționale, parcuri și rezervații naturale, Munții Carpați, lacuri și râuri, litoralul Mării Negre, peisaje rurale pitorești, marea diversitate floristică și faunistică, numeroase specii fiind unice sau cu cel mai mare număr de exemplare din Europa. În plus, majoritatea izvoarelor de ape minerale din Europa sunt situate în România și pot asigura o mare diversitate de tratamente balneare.

Situată la confluența dintre Europa Occidentală, Balcani și Orient, cu influențe din diferite culturi etnice, dar și cu un spirit rural propriu, autentic, România reprezintă un mixt de ingrediente fascinante. În niciun alt loc nu întâlnim un asemenea amestec de patrimoniu cultural, având influențele romane și dacice din antichitate, până la influențele săsești, maghiare, bizantine și slave din Evul Mediu. Patrimoniul diverselor minorități etnice, și interacțiunea acestora, a creat, mai ales în Transilvania și Bucovina de nord un patrimoniu deosebit de atractiv. Maghiarii, sașii, șvabii, evreii, armenii și-au lăsat amprenta în aceste regiuni; castelele, cetățile, conacele (curiile), bisericile, dar și patrimoniul vernacular fiind un punct de atracție major pentru turiștii din toată lumea.

România dispune de un patrimoniu cultural-istoric și etno-folcloric de mare valoare și atractivitate turistică, unic prin contrast și diversitate. Există valori unice de patrimoniu cultural

de interes internațional, între care se remarcă, biserici și ansambluri mănăstirești, monumente și ansambluri de arhitectură și de artă, ansambluri arhitecturale urbane, centre istorice, situri arheologice și peisaje culturale.

Patrimoniul cultural, atât cel material (imobil - clădiri, monumente, situri și peisaje - și mobil – colecții, artefacte), cât și cel imaterial (tradiții), este bine reprezentat în România, din punctul de vedere al cantității. Lista monumentelor istorice, revizuită în anul 2015, de Ministerul Culturii conține 30.136 monumente, dintre care 59,3% sunt monumente arhitecturale, 32,1% arheologice, 6,2% monumente funerare, iar 2,3% monumente aflate în spațiul public (statui etc.).¹

Tradițiile culturale bogate, variate și unice ale României includ o mare diversitate de ritualuri, sărbători, manifestări și produse culturale. Unele dintre acestea au fost înscrise în Lista Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității UNESCO. Acestea sunt bine cunoscute și atractive pentru publicul din România și dau tonul pentru oferta de pachete turistice disponibile în jurul sărbătorilor legale și religioase, cum ar fi Paștele, Rusaliile, Pelerinajele de Sfânta Maria Mare de la Nicula, cel dedicat Sfintei Parascheva de la Iași, pelerinajul de la Șumuleu Ciuc, sau Crăciunul, atunci când destinațiile rurale (în care tradițiile sunt bine păstrate) devin centre de interes pentru călătorii pe termen scurt (de exemplu: Maramureș și Bucovina, Moldova sau Centrul Transilvaniei).

Toate aceste valori pot fi descoperite, cunoscute și înțelese prin intermediul turismului cultural, forma de turism care poate conecta România la valorile culturale europene.

Avantajul competitiv al României în domeniile Culturii și Istoriei este recunoscut în Raportul Forumului Economic Mondial privind Competitivitatea în domeniul Turismului și Călătoriilor pentru anul 2019. Din perspectiva competitivității turismului cultural, sunt luați în considerare o serie de indicatori, precum: numărul de situri culturale UNESCO (din acest punct de vedere țara noastră se află pe locul 38 dintre cele 140 de țări analizate), patrimoniul cultural imaterial (locul 25), dar și cererea online de turism și divertisment cultural (locul 65, poziție inferioară mediei UE, dar devansând, totuși, alte țări din regiune).²

Oferta României în domeniile culturii și istoriei poate concura cu piețele internaționale, în mare parte datorită următorilor factori:³

1. Mixul și diversitatea culturilor urbane și rurale din România sunt unice în regiune și poate oferi o mare diversitate de produse (*city break*, turism rural cultural, turism religios, divertisment, gastronomie etc.);
2. Autenticitatea și unicitatea ultimelor civilizații rurale supraviețuitoare din Europa prezente în mai multe zone ale României sunt atractive, din perspectiva turismului de experiență;
3. Patrimoniul cultural al României, atât cel material, cât și cel imaterial, este bogat, divers și valoros, stând mărturie a unei dezvoltări unice în istoria europeană a unei evoluții diferite, sincretice, ce rămâne în continuare în mare parte necunoscută. Dacă sunt atrase

¹ Strategia națională a României pentru dezvoltarea turismului, 2019-2030, pe baza prelucrării datelor din anexa la Ordinul ministrului culturii nr. 2.828/2015, pentru modificarea anexei nr. 1 la Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2.314/2004 / privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată, și a Listei monumentelor istorice dispărute, cu modificările ulterioare

² <http://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2019/country-profiles/#economy=ROU>

³ Strategia națională a României pentru dezvoltarea turismului, 2021-2030

investițiile necesare și cu promovare adecvată, aceasta ar putea deveni o sursă de noi descoperiri interesante pentru vizitatorii internaționali;

4. Pentru anumite piețe (China sau Japonia, de exemplu), România poate fi promovată ca parte a Pachetului Cultural Regional European, dar și ca punct de intrare în Europa.

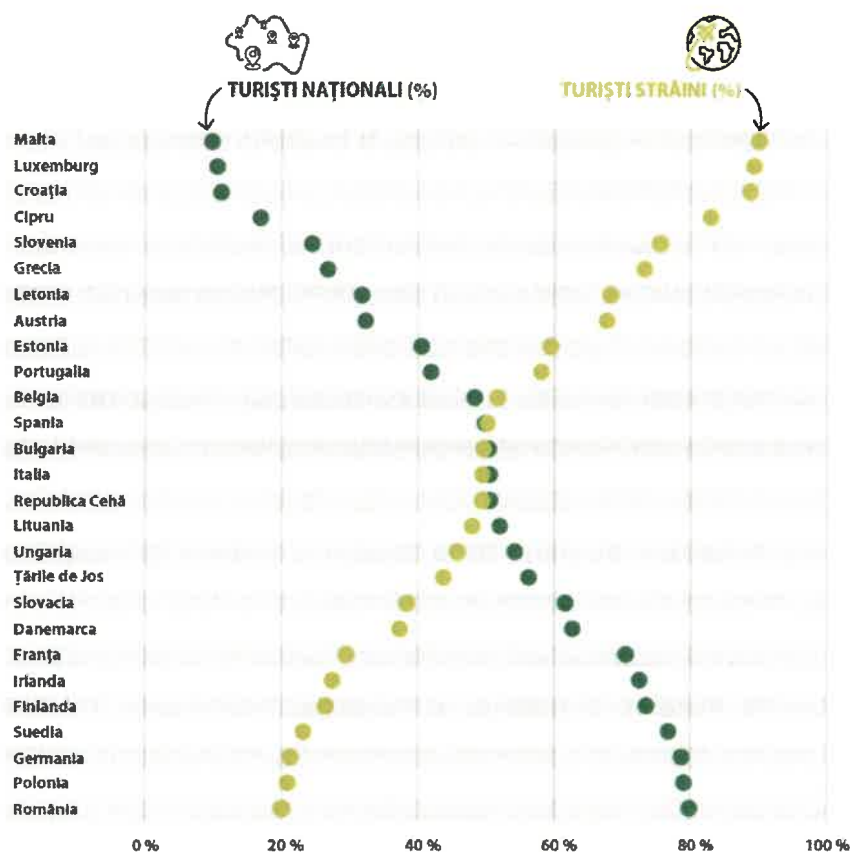
Inițiativele de restaurare cu finanțare europeană, prin POR, Granturile SEE și Norvegiene în România, Programul Ro-Cultura și/sau finanțare guvernamentală sau privată din ultimii ani au contribuit la revitalizarea patrimoniului cultural al României. Calitatea intervențiilor asupra monumentelor istorice este un factor important atât din perspectiva durabilității patrimoniului cultural, cât și atractivității destinațiilor turistice.

În domeniul culturii, principalii susținători ai patrimoniului cultural sunt Ministerul Culturii prin Unitatea de management al Proiectului (UMP), și Institutul Național al Patrimoniului (INP), dar un rol semnificativ în protejarea patrimoniului îl au Unitățile administrativ-teritoriale, bisericile și ONG-urile. Importanța domeniului cultural, varietatea și bogăția patrimoniului cultural al României, cât și problematica conservării, protecției și promovării acestuia a determinat elaborarea unui număr relativ ridicat de acte normative specifice domeniului. Astfel, patrimoniul cultural din România este reglementat de legislația națională privind protejarea monumentelor istorice (Legea nr. 422/2001), legislația din domeniul amenajării teritoriului și urbanismului (HG nr. 738/2008), legislația privind patrimoniului mondial (HG nr. 493/2004 și HG 1268/2010), legislația privind patrimoniul cultural imaterial (Legea nr. 26/2008), legislația privind muzeele și colecțiile publice (Legea nr. 311/2003), Legea nr. 182/2000, privind protejarea patrimoniului cultural național mobil și HG nr. 1516/2008 privind aprobarea Regulamentului-cadru de urbanism pentru Rezervația Biosferei Delta Dunării și susținut de programele naționale, precum Programul Național de Restaurare și programele UAT-urilor sau ale ONG-urilor (vezi restaurarea bisericilor de lemn coordonată de fundația Pro Patrimonio și OAR, Revitalizarea satelor săsești coordonată de fundația Prințului Charles, Programele de revitalizare a satelor cu arhitectură tradițională Rimetea și Înlăceni al Fundației Transylvania Trust, Programul de revitalizare al Castelului Bánffy din Bonțida, Restaurarea patrimoniului periclitat de către Ambulanța Monumentelor, Traseul castelelor de pe valea Someșului etc). România a ratificat Convenția de la Granada pentru Protecția patrimoniului arhitectural al Europei (1985) în anul 1997, Convenția Europeană a Peisajului de la Florența (2000) în anul 2002 și Convenția de la Paris pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial (2003) în anul 2005. Majoritatea covârșitoare a acestora au un impact pozitiv asupra dezvoltării turismului, în general, și a turismului cultural, în mod special. Problema principală este însă, legată de modul de colaborare a celor două domenii, turismul și cultura, pentru a avea un impact pozitiv asupra dezvoltării comunităților. Deși în strategia de turism a României patrimoniul cultural este considerat un factor important de dezvoltare locală și regională, până acum nu a existat un plan de acțiune dedicat valorificării turistice a acestuia. La nivel local există strategii și programe de valorificare a patrimoniului cultural, coordonate de consiliile județene, dar la nivel național, după primii pași făcuți în 2014 doar în Planul Național de Redresare și Reziliență s-a considerat importantă finanțarea acestui domeniu.

Resursele bogate din patrimoniul cultural constituie premisele necesare pentru dezvoltarea turismului cultural. Cu toate acestea, este la fel de important ca aceste obiective turistice să fie pregătite să primească turiști interni și internaționali, din punctul de vedere al accesibilității,

infrastructurii, al semnalisticii, capacității de management și al spațiilor de cazare, precum și în ceea ce privește disponibilitatea, cantitatea și calitatea informațiilor și promovarea în diferite limbi de circulație internațională, dar și includerea acestora în produse turistice diverse și complexe, calitatea dotărilor și alte activități disponibile pe lângă obiectiv.

Conform Raportului special, realizat de Curtea de Conturi Europeană⁴, România are cel mai mic procent de turiști străini, raportat la numărul total de turiști sosiți în structurile de cazare.

Sursa: Curtea de Conturi Europeană, pe baza datelor Eurostat privind sosirile în structurile de cazare turistică – *Arrivals at tourist accommodation establishments*.

Figura 1 – Turismul național și turismul internațional, per stat membru – ponderile aferente în 2019

Provocarea constă în a aduce la nivelul standardelor internaționale serviciile axate pe vizitatori, inclusiv accesul facil și rapid (ex. amenajarea drumurilor de acces, transportul public către obiectivele turistice, sistem organizat de indicatoare pentru obiective și trasee turistice), interpretarea (ex. ghizi, evenimente, panouri interpretative) și structurile de cazare diversificate (hoteluri, pensiuni, cabane, campinguri, etc.).

⁴ Curtea de Conturi Europeană (2021), Raport special - Sprijinul acordat de UE sectorului turismului: este nevoie de o orientare strategică nouă și de o abordare mai bună în materie de finanțare <https://www.eca.europa.eu/ro/Pages/DocItem.aspx?did=60287>

I.3. Provocări

Provocări pentru domeniul turism

Prin varietatea resurselor de care dispune, România poate fi „explorată turistic și cultural” prin diverse activități specifice locurilor vizitate, atât de către turiștii individuali cât și de către grupuri organizate, recunoscuți sub denumirea generică de exploratori activi independenți, respectiv, exploratori activi organizați.

Europa rămâne principala sursă de turiști externi a României, dar în paralel trebuie explorate noi piețe emergente și trebuie utilizate inițiative de marketing mai eficace pentru a crește nivelul de cunoaștere a țării și a valorilor și experiențelor de călătorie unice pe care România le oferă turiștilor de pe piețele internaționale care prezintă cel mai mare potențial de cheltuială la nivelul turismului internațional.

Turismul în România se confruntă cu două mari provocări:

- turiștii care vizitează în prezent România nu cheltuie suficient la nivelul destinației;
- nu sunt atrași suficienți turiști cu bugete ridicate.

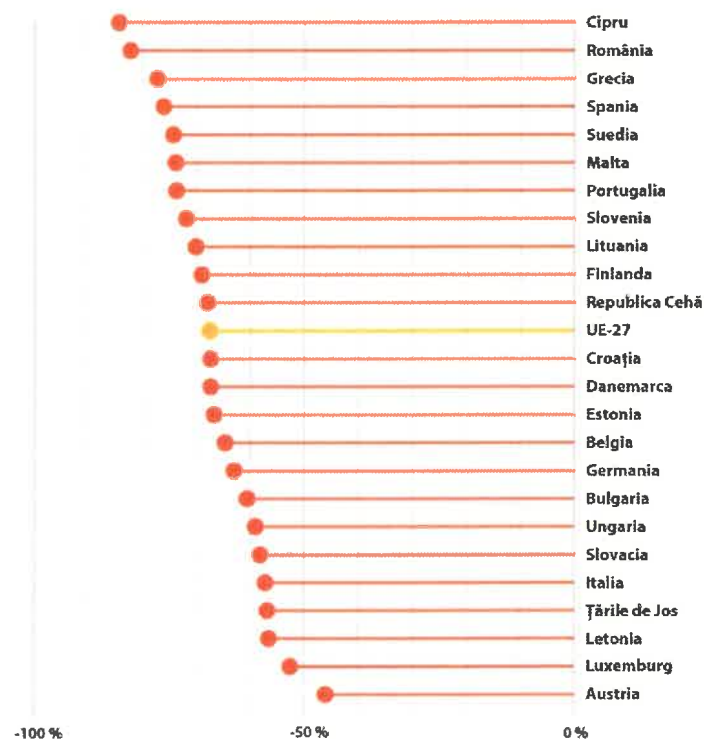
Principalii factori determinanți imediați pentru provocările de mai sus sunt:

- Turiștii care vizitează în prezent România nu cheltuiesc suficienți bani din cauza:
 - a) destinațiilor turistice insuficient dezvoltate sau necunoscute, precum și dezvoltarea insuficientă a infrastructurii de acces; În unele cazuri drumurile de acces către atracțiile turistice nu sunt reabilite; spațiile publice nu sunt reabilite și nici obiectivele de patrimoniu nu sunt restaurate.
 - b) oportunităților insuficiente de consum turistic în ciuda fondurilor personale disponibile în acest sens (acces limitat al sectorului privat la finanțare în vederea susținerii cooperării, inovării, renovării, creării de activități, pachete, suveniruri și îmbunătățirii calității alimentației publice; activități care nu răspund tendințelor turistice actuale; cadru legislativ instabil pentru dezvoltarea și promovarea activităților turistice);
 - c) calității necompetitive a experiențelor și a serviciilor disponibile la nivelul destinațiilor (dezvoltarea și managementul deficitar al resurselor și zonelor turistice, abilitățile și capacitățile reduse ale resursei umane, precum și lipsa inovației);
 - d) nivelul scăzut al cooperării între operatorii de transport (în principal aerian) și agențiile de turism – lipsa pachetelor turistice;
 - e) capacității limitate de elaborare și implementare de politici publice în domeniul turismului, lipsa unor date statistice actuale, segmentarea inadecvată a pieței și vizibilitatea redusă a României în străinătate (lipsa instrumentelor instituționale de colectare și analiză a datelor pentru identificarea segmentelor de piață; lipsa mecanismelor instituționale de monitorizare și evaluare a rezultatelor și eficacității instrumentelor de marketing și a campaniilor pentru creșterea vizibilității și pentru calibrarea acestora, conform necesităților; ineficiența mecanismelor instituționale de colectare a observațiilor și a feedback-ului din partea sectorului privat, de la comunitățile afectate cu privire la situația sectorului și a modului în care viziunea turistică națională ar putea evolua);
 - f) lipsa unui sistem organizat de indicatoare pentru obiective și trasee turistice în aerogări, gări, autogări și drumuri europene;

- Nu sunt atrași suficienți turiști cu bugete ridicate din cauza:
 - a) vizibilității reduse a României în străinătate;
 - b) lipsei promovării la nivel internațional pentru obiectivele turistice deosebit de atractive și a rutelor turistice existente;
 - c) capacității limitate de elaborare de politici publice în domeniul turismului.

Turiștii pot beneficia de dezvoltarea și managementul unor pachete culturale digitalizate (tururi ghidate, tururi tematice și digitale în mai multe limbi de circulație internațională care să stârnească interesul și curiozitatea privitorului, filme de promovare, cafenele, magazine de suveniruri și pachete turistice pentru o serie de obiective). Creșterea calității managementului și furnizării serviciilor poate genera mai multe resurse financiare pentru ca aceste obiective să devină mai sustenabile financiar.

Potrivit Raportului special, realizat de Curtea de Conturi Europeană⁵, pandemia de COVID-19 a avut un impact dramatic și fără precedent asupra sectorului turismului în întreaga lume, implicit și în România, reducând drastic fluxurile turistice și, prin urmare, veniturile întreprinderilor din acest sector. În primele trei trimestre ale anului 2020, numărul de turiști străini în UE a fost cu 67,5 % mai mic decât cel înregistrat în aceeași perioadă a anului 2019.

Note: nu există date disponibile pentru Franța, Irlanda și Polonia.
 Sursa: Curtea de Conturi Europeană, pe baza Barometrului turismului mondial al OMT, decembrie 2020.

Figura 2 – Numărul de turiști străini în UE, evoluția observată pentru perioada ianuarie – septembrie 2019, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2020

⁵ Curtea de Conturi Europeană (2021), Raport special - Sprijinul acordat de UE sectorului turismului: este nevoie de o orientare strategică nouă și de o abordare mai bună în materie de finanțare <https://www.eca.europa.eu/ro/Pages/DocItem.aspx?did=60287>

Așa cum se observă și din figura alăturată, la nivelul Uniunii Europene, România a fost a doua cea mai afectată țară din punct de vedere al reducerii turismului internațional, numărul turiștilor străini scăzând cu 83,1% în anul 2020, comparativ cu anul 2019, iar ponderea acestora în numărul total de turiști s-a redus de la 20,6% în anul 2019, la doar 7,1% în anul 2020.

De asemenea, în ultimul an, cheltuielile turiștilor străini în România au scăzut cu 83,2%, de la aproape 1,5 miliarde euro în anul 2019, la mai puțin de 250 milioane euro în anul 2020, în timp ce cheltuiala medie per sosire s-a menținut la un nivel relativ constant (537 euro în anul 2020).⁶

Turiștii străini, pe țări de proveniență

Conform Institutului Național de Statistică (INS)⁷, în anul 2020, Europa a generat 78,4% din numărul total de turiști străini cazați în structurile de primire cu funcțiuni de cazare din țara noastră, procent în creștere de la 74,2% în anul 2019. Cu toate acestea, pe fondul scăderii masive a turismului internațional, numărul de turiști din Europa raportat la numărul total de turiști cazați în România (cumulat români și străini) a scăzut de la 14,9% la doar 5,6%.

Un procent de 28,2% din totalul sosirilor turiștilor străini sunt generate de piețele din apropiere (Ungaria, Polonia, Republica Cehă, Slovacia, Ucraina, Serbia, Bulgaria, Republica Moldova, Austria, Grecia și Turcia). Ponderea acestora a crescut de la 25,9% în anul 2019, turiștii din aceste țări putând realiza deplasarea spre România într-un interval rezonabil de timp prin mijloace terestre.

Prin comparație, ponderea piețelor mai îndepărtate geografic a scăzut în intervalul analizat (de la 13,5% la 10,1% ponderea turiștilor din Asia și de la 7,0% la 5,6% ponderea turiștilor din America de Nord).

Primele 5 piețe-sursă sunt Germania (12,7% dintre turiștii străini), Italia (8,9%), Franța (6,6%), Israel (6,4%) și Regatul Unit (5,9%). În total, din aceste piețe provin 40,5% din turiștii străini. De asemenea, turiștii sosiți din aceste 5 țări reprezintă doar 2,9% din numărul total al turiștilor cazați în unitățile de cazare din România. De remarcat este și faptul că 4 dintre primele 5 piețe sunt țări din Europa de Vest (Germania, Italia, Franța, Regatul Unit), iar una este din Orientul Apropiat (Israel).

Primele 15 piețe-sursă au generat 74,1% din numărul de turiști străini. În afară de Turcia, pentru niciuna dintre primele 15 piețe-sursă naționale nu este nevoie de viză turistică pentru a intra în România. Aceasta consolidează un tipar comportamental și anume că cerințele de obținere a vizei și procedurile logistice aferente sunt văzute, în multe cazuri, drept un obstacol pentru potențialii vizitatori.

⁶ Prelucrare a datelor provenite din: INS, Cheltuielile turistice ale nerezidenților, pentru anii 2019 - 2020; INS, baza Tempo online (<http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>); BNR, <https://www.bnr.ro/Cursul-de-schimb-3544.aspx>

⁷ INS ia în calcul numai unitățile de cazare cu peste 10 paturi. Nici unitățile de cazare oferite în sistem colaborativ nu sunt incluse în statisticile INS.

Tabelul nr. 3. Top 15 piețe pentru turiștii străini (2019 vs 2020)

Turiști 2019				Turiști 2020			
TOP destinații	număr	Cotă din total turiști străini (%)	Cotă din total turiști (%)	TOP destinații	număr	Cotă din total turiști străini (%)	Cotă din total turiști (%)
Europa	1.983.347	74,2%	14,9%	Europa	355.293	78,4%	5,6%
Asia	360.592	13,5%	2,7%	Asia	45.617	10,1%	0,7%
America de Nord	186.253	7,0%	1,4%	America de Nord	25.325	5,6%	0,4%
Germania	296.188	11,1%	2,2%	Germania	57.378	12,7%	0,9%
Israel	234.526	8,8%	1,8%	Italia	40.119	8,9%	0,6%
Italia	222.283	8,3%	1,7%	Franța	30.080	6,6%	0,5%
S.U.A.	161.792	6,1%	1,2%	Israel	29.162	6,4%	0,5%
Ungaria	156.801	5,9%	1,2%	Regatul Unit	26.947	5,9%	0,4%
Totalul piețelor din top 5	1.071.590	40,1%	8,1%	Totalul piețelor din top 5	183.686	40,5%	2,9%
Franța	154.082	5,8%	1,2%	S.U.A.	22.497	5,0%	0,4%
Regatul Unit	139.134	5,2%	1,0%	Ungaria	18.643	4,1%	0,3%
Spania	122.704	4,6%	0,9%	Rep. Moldova	18.056	4,0%	0,3%
Polonia	105.774	4,0%	0,8%	Polonia	16.993	3,7%	0,3%
Bulgaria	67.277	2,5%	0,5%	Bulgaria	15.327	3,4%	0,2%
Rep. Moldova	64.076	2,4%	0,5%	Spania	14.718	3,2%	0,2%
Olanda	62.105	2,3%	0,5%	Turcia	12.656	2,8%	0,2%
Austria	59.170	2,2%	0,4%	Grecia	11.778	2,6%	0,2%
Ucraina	54.514	2,0%	0,4%	Olanda	11.467	2,5%	0,2%
Grecia	52.338	2,0%	0,4%	Austria	10.114	2,2%	0,2%
Totalul piețelor din top 15	1.952.764	73,1%	14,7%	Totalul piețelor din top 15	335.935	74,1%	5,3%
Total piețe de proximitate	691.685	25,9%	5,2%	Total piețe de proximitate	127.902	28,2%	2,0%
TOTAL străini	2.671.708	100,0%	20,1%	TOTAL străini	453.265	100,0%	7,2%

Sursă: INS, Frecventarea structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare în anul 2019; INS, [Frecventarea structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare](#), trimestrele I, II, III, IV 2020

Astfel, trebuie avute în vedere provocările generate de pandemia SARS-CoV-2 la nivel mondial, precum și recomandările lansate de Comisia Europeană cu privire la Turism și transport în 2020 și ulterior (COM(220) 550 final), dintre care punctăm:

- durabilitatea patrimoniului cultural și natural care constituie baza activităților turistice, ca factor necesar pentru asigurarea durabilității turismului european;
- importanța planurilor de management al vizitării și utilizarea soluțiilor digitale în scopul planificării și gestionării fluxurilor de turiști;
- contribuția europeană la susținerea relansării turismului, iar în cazul României contribuția pe care o pot avea bazele de date, inventarele și repertoriile digitale gestionate de către Institutul Național al Patrimoniului.⁸

⁸ preluat din Strategia națională a României pentru dezvoltarea turismului, 2019-2030

Pentru a susține strategia și politica de dezvoltare a turismului românesc este necesară adoptarea unor măsuri concrete pe plan local/regional/național/la nivelul destinațiilor turistice, precum:

- delimitarea destinațiilor turistice, pornind de la patrimoniul natural și cultural al acestora, și dezvoltarea structurilor coordonatoare care să permită coordonarea măsurilor în domeniul turismului;
- stabilirea, în funcție de identitatea turistică, a strategiilor de marketing și dezvoltare turistică și a planurilor de acțiune la nivelul destinațiilor turistice, cu accent pe elementele de unicitate/diferențiere din punct de vedere al patrimoniului;
- restaurarea unor obiective de patrimoniu reprezentative, cu potențial de a intra în cadrul unor rute cultural-turistice;
- dezvoltarea unor rute culturale turistice la nivel național, pe baza elementelor de patrimoniu reprezentative;
- dezvoltarea activităților de marketing, management, semnalizare și digitalizare a rutelor culturale-turistice dezvoltate și integrarea acestora în cadrul ofertei turistice a destinațiilor;
- organizarea de cursuri de specializare, traininguri, seminarii pentru diferite grupuri țintă: personalul angajat în managementul destinațiilor turistice, reprezentanți ai autorităților publice locale, persoane din comunitățile locale, proprietari de case tradiționale, ONG-uri și specialiști din domeniu.

Din interpretarea datelor publicate de Curtea de Conturi Europeană în Raportul special – „Sprijinul acordat de UE sectorului turismului: este nevoie de o orientare strategică nouă și de o abordare mai bună în materie de finanțare”, rezultă că odată cu debutul pandemiei de COVID-19 ponderea turiștilor interni, raportată la numărul total de turiști sosiți în structurile de cazare a crescut față de anul 2019. Spre exemplu, în cazul României, ponderea turiștilor naționali a crescut în anul 2020 la 92,9%, față de 79,4%, în anul precedent.

Provocări pentru sectorul cultural

România are un patrimoniu cultural de mare valoare și atractivitate turistică, reprezentând unul dintre elementele de avantaj competitiv al teritoriului național. De la cetăți la biserici, de la conace la muzee în aer liber, distribuția monumentelor cu valoare arhitecturală și istorică este una relativ echilibrată. Patrimoniul cultural este deosebit de bogat și diversificat, iar valorificarea sa din punct de vedere turistic implică o protecție permanentă a valorilor naturale și culturale protejate. Totodată, patrimoniul contribuie la calitatea locuirii din România, oferă o serie de resurse ce pot susține un turism competitiv, capabil să dea naștere unei activități economice bazate pe valorificarea potențialului specific al teritoriului. Nu în ultimul rând, patrimoniul contribuie la consolidarea educației cetățenilor, îmbunătățirea coeziunii sociale și a dezvoltării economiei locale (turism, industrii creative și culturale).

În acest context general, patrimoniul se confruntă cu un număr de provocări ce trebuie conștientizate pe toate palierele și adresate rapid pentru a reduce gradul de vulnerabilitate actual.

În ultimii 14 ani (2008-2022), numărul de monumente istorice (MI) a crescut lent și constant. Raportat la numărul total de monumente, procentul de creștere a fost în majoritatea anilor de

sub 1% (în medie, 30 MI/an), cu o singură excepție, anul 2012, când sunt înregistrate 422 MI noi, respectiv o creștere de 1,4%. Pe de altă parte însă, se identifică o stare precară de conservare a MI și Patrimoniului Cultural Imobil (PCI), precum și calitatea general scăzută a proiectelor de restaurare și conservare, ceea ce conduce la pierderea autenticității obiectivelor culturale și la lipsa sustenabilității.

Acțiunile autorităților publice locale sunt destul de reduse în ceea ce privește protejarea, inclusiv conservarea și restaurarea patrimoniului construit. Nu există prea multe exemple prin care colectivitățile locale să dea dovadă de implicare în prezervarea corectă a MI. Intervențiile sunt de multe ori rapide, nerespectând circuitul legal de avizare, fără un suport tehnic și științific eficient și fără aplicarea bunelor practici de restaurare. Din aceste acțiuni, deducem că patrimoniul construit nu reprezintă o prioritate pentru administrațiile locale, el nu este văzut ca o resursă; astfel, patrimoniul construit se pierde, autoritățile locale nefăcând demersuri pentru achiziționarea imobilelor proprietate privată care se vând. Distrugerea monumentelor istorice și a patrimoniului cultural imobil este o consecință a abandonului deliberat, a actelor de vandalism, a mutilărilor prin extinderi necontrolate și a demolărilor, iar lipsa aplicării corecte a măsurilor de eficientizare energetică, asupra clădirilor și monumentelor istorice conduce la mutilări și distrugerii ireversibile ale substanței istorice a MI și PCI. Peisajele culturale, deși se bucură de un interes din ce în ce mai mare și reprezintă un potențial turistic important, constituie o categorie deosebit de vulnerabilă în fața tendințelor de schimbare a modului de folosință a terenurilor și a investițiilor majore care nu se încadrează în context, nefiind stabilite condițiile de ocrotire ale acestei categorii de patrimoniu.

Raportul UE „Patrimoniul contează pentru Europa” - 2015 expune beneficiile reutilizării patrimoniului și integrării acestuia în strategiile de revitalizare urbană, ca motor de dezvoltare prin locuri de muncă, servicii și produse locale. Rolul patrimoniului pentru sectorul economic este astfel recunoscut la nivel european ca factor cu impact pozitiv asupra comunității și societății, asupra mediului construit și calității vieții și, mai ales, asupra dezvoltării economice.

Utilizarea resursei de patrimoniu în industriile conexe beneficiază de un interes în creștere (HORECA, turism, sport) care încep să valorifice patrimoniul local, oferind alternative la activitățile principale – spre exemplu, Reposalliance.eu, un program de învățare pe tot parcursul vieții, finanțat de Comisia Europeană, care urmărește să integreze noțiuni de protecție și valorificare a patrimoniului în industriile de servicii.

Pentru a asigura durabilitatea intervențiilor și buna utilizare a investițiilor este necesar ca planurile de afaceri să fie elaborate pe baza unor studii de piață și a consultărilor publice. De cele mai multe ori, acțiunile desfășurate în monumentele istorice restaurate cu finanțări europene nu se integrează în contextul economic local și nu răspund nevoilor reale ale comunităților. Totodată, implementarea slabă a principiilor internaționale de calitate privind intervențiile asupra MI și patrimoniului cultural conduc la devalorizarea și degradarea post-intervenție a fondului istoric construit.

Pentru contracararea acestor efecte se impune adoptarea unor măsuri imediate de informare și conștientizare a autorităților locale despre importanța protejării patrimoniului, despre soluțiile corecte de restaurare a acestuia precum și despre modalitățile diverse de valorificare a acestuia.

Din informațiile furnizate de Institutul Național al Patrimoniului, numărul total de monumente istorice clasate până în luna noiembrie a anului 2020 este de 30356, din care doar 2156 MI au cărți funciare. Astfel, putem observa că informațiile oficiale referitoare la Monumente Istorice și Patrimoniu Cultural Imobil sunt limitate, fragmentate, greu accesibile și neactualizate, la un nivel scăzut de digitalizare și care nu sunt interoperabile, fapt ce întârzie identificarea, localizarea și delimitarea în teren a monumentelor, cunoașterea regimului de proprietate și a proprietarilor acestora, actualizarea documentației cadastrale, precum și notarea statutului de monument istoric în cartea funciară și nu facilitează gestiunea durabilă a acestora.

În consecință, este vitală informatizarea instituțiilor responsabile și crearea unui sistem informatic actualizat în timp real, în care să fie introduse periodic informații calitative și cantitative asupra monumentelor istorice.

Patrimoniul cultural imobil este vulnerabil prin prisma stării curente de conservare a MI, a riscurilor naturale și antropice și a impactului schimbărilor climatice. Astfel, este nevoie de un efort susținut și de alocare constantă de resurse umane și financiare pentru a asigura protejarea și valorificarea adecvată a patrimoniului. În prezent, fondurile alocate sunt insuficiente, au acoperirea limitată și există o lipsă de diversitate a instrumentelor financiare și o absență a măsurilor de sprijin și stimulare a protejării MI și a patrimoniului cultural, pentru proprietari și administratori publici sau privați. De asemenea, se observă o implicare redusă a sectorului privat în protejarea și valorificarea monumentelor istorice, determinată de lipsa colaborării cu sectorul public și o capacitate redusă a instituțiilor și organismelor de a își îndeplini atribuțiile și responsabilitățile în domeniu.

Totodată, s-a identificat faptul că legislația în domeniul protejării MI are carențe și nu este completată de metodologii, proceduri sau ghiduri necesare unei eficiente puneri în aplicare a normelor legale, iar modul de aplicare al legislației privind achizițiile publice nu favorizează abordarea calitativă a intervențiilor de restaurare, ignorând particularitățile MI și favorizând soluții tehnice pe baza criteriului prețului cel mai mic. Se observă și o lipsă de armonizare între cadrul normativ privind MI cu cel din domeniile conexe, ceea ce indică o nevoie de colaborare interinstituțională pentru a asigura o abordare unitară și consecventă a reglementărilor.

Pentru ca actorii implicați în gestionarea PC (autorități publice, experți, proprietari, investitori, societatea civilă, agenți economici) să poată acționa într-un cadru integrat, este necesară dezvoltarea palierelor juridice, financiare și profesionale, precum și practicile inovatoare de cooperare sau încurajarea ONG-urilor să intervină în interesul public.

Patrimoniul cultural reprezintă un domeniu profesional care necesită pregătire de specialitate dar și cunoaștere interdisciplinară în multiple specializări. De asemenea, este necesară sublinierea importanței cruciale pe care o are asimilarea unei culturi în spiritul cunoașterii patrimoniului, a ocrotirii sale și a interesului pentru prezervarea lui, încă din perioada formării primare, la nivelul de școlarizare cu caracter obligatoriu.

În prezent, oferta educațională nu este corelată cu nevoile din domeniul protejării MI și PCI și nu asigură transferul de cunoștințe și meserii, iar sistemul actual de atestare și recunoaștere a profesioniștilor nu acoperă toate ocupațiile necesare și nu reușește să asigure calitatea în domeniul protejării monumentelor istorice și al patrimoniului cultural imobil.

Contextul general actual al problematicii educației și formării în domeniul patrimoniului cultural este dominat în continuare de abordări fragmentare și de o slabă relație între educație/formare, practică și piața muncii, ocupații și profesii specifice patrimoniului cultural.

Totodată, cercetarea din domeniul protejării monumentelor istorice și a patrimoniului cultural imobil este subdezvoltată și slab racordată la nevoile reale, neasigurând, în consecință, creșterea performanței și sustenabilității domeniului. Numărul de laboratoare de cercetare este foarte mic, nivelul de inovare în ceea ce privește dezvoltarea de noi materiale, produse sau servicii care să răspundă nevoilor locale este redus, iar gradul de digitalizare a patrimoniului și de utilizare a soluțiilor noilor tehnologii, pentru intervențiile asupra obiectivelor de patrimoniu, de la metode de cercetare la gestiune și valorificare, este în continuare insuficient.

Este necesară creșterea numărului de evenimente și conferințe dedicate diseminării și evaluării cercetării și inovării din domeniul patrimoniu în evenimentele din industria construcțiilor.

Momentan, se constată o înțelegere redusă și interes scăzut pentru recunoașterea, aprofundarea și promovarea rolului pe care MI și PCI îl au în garantarea bunăstării sociale și creșterea calității vieții.

Prin construirea de societăți pașnice și democratice, patrimoniul cultural devine vector al politicilor de dezvoltare sustenabilă și ajută în mod direct la promovarea diversității culturale, a dezvoltării economice și a unui cadru de viață de calitate. Acceptarea publicului larg în procesul de preservare al patrimoniului deschide noi acțiuni de sensibilizare, conștientizare, responsabilizare, cunoaștere, toleranță, dialog și comunicare. Consolidarea coeziunii sociale în ceea ce privește PC întărește responsabilitatea comunităților și a cetățenilor pentru ocrotirea spațiului de viață comun.

Patrimoniul Cultural trebuie evidențiat prin participarea societății la descoperirea patrimoniului local, prin vizite susținute de localnici și profesioniști ai patrimoniului, prin evidențierea patrimoniului vernacular, prin demonstrații ale meșterilor locali, prin utilizarea tehnologiei digitale, prin dezvoltarea proiectelor participative care vizează descoperirea sau integrarea patrimoniului.

În procesul participativ, cetățenii sunt implicați în gestionarea patrimoniului, de aceea este nevoie de adaptarea legislației existente și a procedurilor participative, de încurajarea dezbaterilor publice, includerea cetățenilor în inventarierea patrimoniului, în protejarea și controlul patrimoniului, facilitarea colectării resurselor financiare participative, strategii de dezvoltare și documentații de planificare regională care se bazează pe participarea publicului și privesc patrimoniul drept un atu al dezvoltării teritoriale.

Pentru menținerea durabilă a PC sunt necesare decizii adaptate prin înțelegerea valorilor culturale, iar în toate reglementările tehnice generale trebuie să se țină cont de măsurile de conservarea a PC.

Cultura este un factor de dezvoltare teritorială recunoscut la nivel internațional atât politic, cât și prin investiții dedicate. Astfel, asigurarea unei dezvoltări teritoriale durabile nu poate avea loc fără a lua în calcul elementele culturale specifice care definesc identitatea locală și regională a teritoriilor avute în vedere. În scopul asigurării acestei abordări, în acord cu prevederile de la nivel internațional, european și național, considerăm că trebuie acționat în trei direcții majore: dezvoltare teritorială care integrează componenta culturală (inclusiv în ceea ce privește planurile de peisaj), turism cultural cu beneficii directe pentru comunități și dezvoltarea infrastructurii de servicii și a ofertei culturale pentru producție și consum culturale de proximitate.

I.4. Sfera actorilor implicați

Dezvoltarea turismului cultural implică politici coordonate nu numai ale autorităților din cele două domenii, dar și implicarea altor domenii cu impact asupra dezvoltării turismului în general și a turismului cultural în particular. De asemenea, necesită implicarea activă a tuturor actorilor cheie interesați, într-un proces de tip de jos în sus și prin crearea unei sistem de guvernare multi-nivel atât pe verticală, cât și pe orizontală.

În ceea ce privește dezvoltarea turismului prin valorificarea patrimoniului cultural este necesară cooperarea între Ministerul Antreprenoriatului și Turismului, Ministerul Culturii/Institutul Național al Patrimoniului, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației/Compania Națională de Investiții, muzee, instituții din subordinea Academiei Române, autoritățile publice locale pe teritoriul cărora se află obiectivele de patrimoniu, institute de cercetare, asociații și organizații de profil, respectiv reprezentanții mediului economic, precum și societatea civilă și asociațiile de clustere relevante care reprezintă un cadru de cooperare implicând organizații relevante din nodurile triplu sau chiar cvadruplu helix. Pentru asigurarea măsurilor de protejare a mediului și pentru îmbunătățirea mediului natural în mod sustenabil, în cazul zonelor rurale și dezavantajate vor fi implicate și organizațiile active în protejarea mediului. Sunt importante de asemenea entitățile care desfășoară activități de cercetare-inovare în domeniul turistic și care sunt parte din sistemul național de cercetare-dezvoltare, inclusiv universitățile care fac parte din acest sistem și care au un rol adițional în educarea resursei umane pentru piața turistică, respectiv entitățile de inovare și transfer tehnologic acreditate sau acreditate provizoriu și care fac parte din rețeaua ReniTT.

Lipsa coordonării public/privat, laic/religios, cultură/turism sau mediu/turism influențează negativ dezvoltarea destinațiilor în condițiile existenței unor resurse limitate, financiare și umane. Comunitățile trebuie să conserve/restaureze patrimoniul, dar în același timp să creeze un parteneriat viabil între sectorul public și privat, pentru organizarea și conducerea destinației. De asemenea, actorii cheie sunt cei care pot exprima și articula principalele provocări și nevoi de la nivel local și pot sprijini inițierea și implementarea unor măsuri, politici și proiecte concrete prin care acestea pot fi adresate eficient și cu impact pe termen lung. Conlucrarea celor două sectoare, alături de protejarea, conservarea, promovarea patrimoniului cultural, în spațiul rural (unde se poate observa o identitate distinctă a României) sau urban, determină dezvoltarea destinației.

Astfel, complexitatea proceselor care determină dezvoltarea unei destinații turistice, a unei forme de turism la nivelul unei anumite destinații turistice, a dus, în ultima perioadă, la transformarea profundă a conceptului de parteneriat pentru dezvoltare. Chiar în absența unui cadru legislativ pentru definirea Parteneriatului Public Privat, autoritățile publice din cadrul destinațiilor turistice și reprezentanții sectorului privat, alături de organizații neguvernamentale, au înțeles rolul primordial al unor structuri organizaționale, care să acționeze în două direcții strategice: gândirea celor mai bune politici de dezvoltare pentru destinație, coordonarea acestora, care să permită o dezvoltare planificată și, respectiv, implementarea acestor politici.

În opinia Organizației Mondiale a Turismului „managementul coordonat al tuturor elementelor care creează o destinație turistică (atracții, acces, marketing, resurse umane, imagine și prețuri) reprezintă Organizația de Management al Destinației. În opinia acestora

autori, două sunt principalele atribuții ale acestor organizații: „marketingul pe plan extern și dezvoltarea destinației pe plan intern”⁹.

Organizațiile de Management al Destinației (O.M.D.) reprezintă o nouă formă de gestionare a destinațiilor turistice care permite dezvoltarea turismului, cu implicații directe în creșterea circulației turistice, a volumului de încasări din turism atât la nivel local, cât și la nivel național.

Crearea unei O.M.D. trebuie să respecte o serie de principii generale, dintre care cele mai importante, în opinia noastră, sunt:

- cadrul legal național și, dacă există, cel local;
- să reprezinte societatea în întregul ei;
- să constituie un parteneriat în care viziunea generală să fie binele comun, și nu individual;
- să reprezinte sectorul public – foarte important în mod special din punctul de vedere al respectării normelor legale în destinație, al conexiunilor dintre domeniile de interes, turism, mediu, cultură, dar și al domeniilor cu influență la nivel local: educație, sănătate, economie etc;
- să reprezinte sectorul privat din domeniul turismului, dar și din domeniile conexe (cu accent pe cultură sau mediu, în funcție de profilul destinației);
- să implice actori importanți din destinație, organizațiile neguvernamentale din domeniu sau domenii apropiate (cultură, mediu etc), administratori ai ariilor naturale protejate, etc.

⁹ Raport Organizația Mondială a Turismului, aprilie 2017, pag. 4

II. Plan de Acțiune

III.1. Perioada vizată

Planul de acțiune pentru utilizarea patrimoniului cultural în vederea sporirii competitivității sectorului turismului din România se adresează perioadei 2022 – 2026.

III.2. Acțiuni principale

În vederea valorificării patrimoniului cultural și pentru dezvoltarea sustenabilă a turismului cultural în România, vor fi realizate următoarele acțiuni:

Acțiunea principală 1. Cartografierea / Identificarea zonele optime de destinație pentru organizațiile de management al destinației.

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului.

Rolul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului este de a cartografia toate zonele optime de destinație pentru organizațiile de management al destinației (OMD-uri) din România pe baza următoarelor criterii:

- capacitatea lor de a atrage turiști naționali și internaționali;
- promovarea transformării socio-economice durabile/ecologice în zonele rurale și defavorizate, în complementaritate cu componenta Fondul local (de exemplu, în ceea ce privește zonele rurale funcționale);
- potențialul de creare de noi locuri de muncă.

Activități concrete și termene propuse:

- Formare grup de lucru (trimestrul 1, 2022);
- Întâlniri ale grupului de lucru, în vederea discutării criteriilor și identificării destinațiilor optime (trimestrul 1, 2022);
- Identificarea (cartarea) destinațiilor optime (trimestrul 1, 2022)

Rezultate preconizate ale acțiunii sunt:

– raport în care vor fi identificate zonele optime de destinație pentru OMD-urile din România.

Resurse / buget: Acțiunea este bugetată în cadrul PNRR.

Termenul de realizare final pentru această acțiune este: finalul trimestrului 1, 2022

Acțiunea principală 2. Intrarea în vigoare a cadrului legislativ printr-o hotărâre de guvern, care va include o descriere clară a mecanismului de finanțare pentru sprijinirea dezvoltării rețelei de OMD-uri și un model clar de guvernare strategică, respectiv modul de funcționare a acestuia pe verticală și modalitatea de constituire a structurilor de guvernare pe orizontală.

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului.

Rolul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului este de a crea cadrul care va include descrierea clară a mecanismului de finanțare pentru sprijinirea dezvoltării rețelei de OMD-uri regionale și locale (organizații de management al destinației) și un model solid de guvernare multi-nivel pe verticală și pe orizontală.

Principalele elemente ale cadrului juridic vor fi următoarele:

- scopul legislației, definirea OMD-urilor la diferite niveluri teritoriale;
- criteriile minime pentru ca o destinație să fie eligibilă să formeze un OMD pentru a reprezenta destinația;
- forma de organizare – OMD-ul va avea o adunare generală, un consiliu de administrație și personalul care va reprezenta partea executivă; OMD-urile vor fi înregistrate cu dispoziții statutare, pentru a avea o strategie și un plan de acțiune, pentru a dispune de fondurile necesare pentru punerea în aplicare a strategiei; în ceea ce privește membrii, OMD-ul va fi un organism reprezentativ al operatorilor economici din domeniul turismului de destinație, al asociațiilor de turism și al altor părți interesate relevante și al autorităților publice de la nivel local sau județean;
- descrierea atribuțiilor consiliului de administrație și ale adunării generale;
- sistemul de vot și procesul decizional;
- mecanismul de finanțare;
- obiectivele OMD-urilor și monitorizarea rezultatelor cu responsabilități specifice.

Un OMD se va înființa luând în considerare unitățile geografice (județe, localități) cu obiectivul de a promova turismul local sau regional.

Activități concrete și termene propuse:

- Formare grup de lucru (trimestrul 1, 2022);
- Întâlniri ale grupului de lucru, în vederea discutării criteriilor și identificării destinațiilor optime (trimestrul 1-trimestrul 3, 2022);
- Identificarea (cartarea) destinațiilor optime (trimestrul 3, 2022).

Rezultatul preconizat al acțiunii este existența unei dispoziții legale care indică intrarea în vigoare a legii de înființare a OMD-urilor.

Resurse / buget: Acțiunea este bugetată în cadrul PNRR.

Termenul de realizare final pentru această acțiune este: finalul trimestrului 3, 2022

Acțiunea principală 3. Crearea și operaționalizarea unei rețele de OMD-uri în România

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului.

Rolul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului este de sprijini înființarea a 8 Organizații de Management al Destinației. Organizația de Management al Destinației va fi o entitate cu personalitate juridică, care realizează politica de dezvoltare turistică a

destinației, inclusiv politica de marketing a destinației, în conformitate cu dispozițiile legale în vigoare, reunind o serie de alte organizații, precum: operatori economici de profil, instituții ale sectorului public, asociații profesionale și patronale, organisme de reglementare, etc.

Instituirea și operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinației se vor baza pe Recomandările Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) incluse în studiul „Operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinației”.

În vederea operaționalizării rețelei, vor fi create 3 programe:

1. Mecanism de finanțare pentru susținerea dezvoltării rețelei de OMD-uri. Vor fi finanțate următoarele tipuri de activități:

- Digitalizarea destinațiilor turistice și inovația în turism (aplicații mobile pentru destinația turistică, aplicație mobilă pentru cartografierea rutelor culturale turistice, conform sistemului național, dar și a rutelor recunoscute la nivel european sau global, digitalizarea obiectivelor/atracțiilor turistice, dar și a activității OMD-ului, dezvoltarea de pagini web pentru destinații, la nivel local și regional, platformă web integrată, națională, pentru destinația România);
- Marketingul destinațiilor turistice (analize, studii, strategii, brand, promovare);

2. Program de consolidare a capacității /asistență tehnică pentru dezvoltarea OMD.

Autoritatea responsabilă va organiza o serie de activități pentru implementarea unui program de asistență națională pentru a sprijini dezvoltarea unei rețele de OMD-uri în România, prin consultarea unor servicii din partea experților, pentru: furnizarea de asistență tehnică /servicii de consultanță pentru elaborarea planurilor de afaceri pentru OMD-uri, în conformitate cu noua legislație a OMD-urilor; furnizarea de asistență tehnică/servicii de consultanță pentru OMD-urile înființate; elaborarea unui ghid informativ pentru înființarea unui OMD, în conformitate cu noua legislație.

Profesionalizarea activităților desfășurate de OMD-uri poate fi realizată, de asemenea, prin cursuri de formare și pregătire continuă a personalului ce lucrează în aceste organizații;

3. Program de investiții în infrastructura turistică la nivelul destinațiilor.

Autoritatea responsabilă va organiza o serie de apeluri de proiecte la care autoritățile locale integrate în OMD-uri vor putea aplica pentru finanțarea următoarelor tipuri de activități: proiecte de infrastructură pentru a spori accesibilitatea, sustenabilitatea și dezvoltarea destinațiilor turistice.

Activități concrete și termene propuse:

Acreditarea/omologarea a 8 OMD-uri regionale;

Program de consolidare a capacității /asistență tehnică pentru dezvoltarea OMD

- Achiziție servicii de asistență tehnică;
- Derularea programului de asistență tehnică pentru consolidarea capacității OMD-urilor;

Mecanism de finanțare dedicat OMD-urilor

- Realizarea mecanismului de finanțare – cadrul legislativ;
- Lansarea programului de finanțare;
- Evaluarea aplicațiilor depuse;
- Semnarea contractelor;
- Derularea contractelor;

Program de investiții în infrastructura turistică, destinat autorităților publice locale integrate în OMD-uri

- Realizarea programului de investiții – cadrul legislativ;
- Lansarea programului de finanțare;
- Evaluarea aplicațiilor depuse;
- Semnarea contractelor;

Derularea contractelor.

Rezultatul preconizat al acțiunii: 8 OMD-uri certificate și funcționale

Resurse / buget: Acțiunea este bugetată în cadrul PNRR (10.000.000 Euro).

Termenul de realizare final pentru această acțiune este: finalul trimestrului 4, 2023

Acțiunea principală 4. Implementarea investiției privind promovarea a 12 rute turistice/culturale

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene.

Rolul Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene coordonator de reforme și/sau investiții, în situația de față fiind vorba despre Investiția 1 din cadrul Componentei 11 – Turism și Cultură parte a Planului național de Redresare și Reziliență.

Obiectivul acestei investiții este de a crește atractivitatea destinațiilor turistice selectate prin dezvoltarea a 12 rute turistice/culturale tematice în zonele rurale defavorizate din România și crearea de noi locuri de muncă în industria turistică.

Cele 12 rute identificate prin cadrul PNRR sunt: ruta castelelor, ruta curiilor, ruta culelor, traseul gastronomiei tradiționale, ruta bisericilor fortificate, ruta bisericilor din lemn, ruta mănăstirilor din zona Moldovei, ruta Sfântului Ladislau, traseul castrelor romane, ruta cetăților, refacerea peisajului cultural din Delta Dunării în vederea creșterii atractivității zonei, ruta satelor cu arhitectură tradițională. Acestea au fost identificate ținând cont de avantajele competitive.

Rutele vor avea 2 componente importante:

- Componenta de promovare prin intermediul digitalizării rutelor, semnalistică, aplicație pentru telefon;
- Componenta de restaurare, revitalizare, construire.

Activități concrete și termene propuse:

- Identificarea obiectivelor care vor face parte din fiecare rută (termen: 31.03.2022);

- Identificarea obiectivelor ce urmează a fi reabilitate pe baza unor criterii de selecție prestabilite;
- Elaborare documentații tehnico-economice pentru pregătirea investițiilor ce urmează a fi finanțate prin PNRR (termen: 30.09.2022);
- Semnarea contractelor de achiziție publică pentru lucrări (termen: 31.03.2023);
- Efectuarea lucrărilor de reabilitare (termen: 30.06.2026).

Rezultatul preconizat al acțiunii:

- promovarea obiectivelor / siturilor selectate, prin activități de: digitalizare a siturilor incluse în cadrul rutei, crearea unei aplicații dedicate vizitatorilor, marcarea și semnalizarea rutei/siturilor incluse în cadrul rutei, crearea unei oferte culturale comune;
- Drumuri de acces către atracțiile turistice reabilitate;
- Spații publice reabilitate și mai bine dotate în zonele rurale;
- Obiective de patrimoniu cultural reabilitate și introduse în circuitul turistic;
- Locuri de muncă nou create mai ales în zonele rurale și defavorizate, dedicate tinerilor;
- 225 de situri restaurate vor fi deschise turiștilor. Aceste situri vor deveni din ruine obiective turistice restaurate, contribuind nu doar la calitatea vieții locuitorilor, dar vor deveni mai eficiente din punct de vedere energetic, deoarece se aplică principiul DNSH prin care consumul de energie va scădea cu 30% (a se corelează cu acțiunile secundare 5, 7 și 8).

Resurse / buget: Acțiunea este bugetată în cadrul PNRR.

Termenul de realizare pentru această acțiune este: finalul trimestrului 2, 2026

Acțiunea principală 5. Implementarea investiției privind modernizarea/crearea de muzee și memoriale

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a MIPE.

Rolul Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene este coordonator de reforme și/sau investiții, în situația de față fiind vorba despre Investiția 1 din cadrul Componentei 11 – Turism și Cultură aferentă Planului Național de Redresare și Reziliență.

Această investiție vizează finanțarea lanțului de muzee și memoriale dedicate opresiunii și conflictelor, fiind de natură a crește gradul de atractivitatea cultural / turistic al destinațiilor în care aceste obiective își au locația. Lucrările de construire și dotare vor fi implementate de Compania Națională de Investiții.

Activități concrete și termene propuse:

- Semnarea contractelor de achiziție publică pentru lucrări (termen: 31.03.2023);
- Efectuarea lucrărilor de modernizare/construcție (termen: 30.06.2026).

Rezultatul preconizat al acțiunii:

- Deschiderea muzeelor nou-construite și renovate

Resurse / buget: Acțiunea este bugetată în cadrul PNRR.

Termenul de realizare pentru această acțiune este: finalul trimestrului 2, 2026

Acțiunea principală 6 Realizare strategii și planuri de acțiune pentru cele 8 destinații regionale

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Organizațiilor de Management al Destinațiilor.

Rolul Organizațiile de Management al Destinațiilor vor realiza strategii de dezvoltare și promovare a turismului, incluzând aspecte privind valorificarea patrimoniului cultural din cadrul destinației, și planuri de acțiune pentru implementarea strategiilor. Strategiile de dezvoltare și promovare a destinațiilor regionale vor fi corelate cu strategiile elaborate de regiunile de dezvoltare. Acțiunea va fi realizată cu suportul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului.

Rezultatul preconizat al acțiunii:

- Strategii de dezvoltare și promovare a turismului pentru cele 8 destinații regionale;
- Planuri de acțiune pentru implementarea strategiilor.

Resurse / buget: bugetul statului și/sau PNRR, prin mecanismul de finanțare pentru susținerea rețelei de OMD-uri, de la activitatea 3

Termenul de realizare: Trimestrul 4, 2026

III.3. Acțiuni secundare (care pot produce un impact și post 2026)

a) tipuri de acțiuni care și-au dovedit eficiența/impactul

Acțiunea secundară 1

Dezvoltarea și extinderea Rutelor Cultural Turistice recunoscute prin intermediul sistemului voluntar implementat de Ministerul Antreprenoriatului și Turismului și a altor rute cultural turistice.

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului.

Rolul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului este de promovare turistică și de dezvoltare a destinațiilor, formelor și produselor turistice (conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 20/2012 privind Programul multianual de marketing și promovare turistică și Programul multianual de dezvoltare a destinațiilor, formelor și produselor turistice).

Rezultatul preconizat al acțiunii:

- conștientizarea actorilor din turism asupra semnificației patrimoniului cultural material și imaterial pentru societate și pentru generațiile următoare în contextul valorificării economice durabile prin dezvoltarea de Rute Cultural Turistice;
- colaborarea cu asociațiile profesionale și patronale din domeniul turismului, din domeniul culturii, cu mediul academic, cât și cu alte domenii conexe turismului în vederea identificării celor mai adecvate tematici pentru dezvoltarea Rutelor Cultural Turistice și pentru implementarea modelelor de bune practici în destinații și stațiuni turistice pentru creșterea competitivității activității turistice;
- dezvoltarea unor produse cultural turistice noi care să se adreseze turiștilor care vor să trăiască experiențe inedite în mediul rural românesc alături de alte tipuri de turism;

- valorificarea integrată a patrimoniului cultural, a obiectivelor naturale, a activităților ecoturistice, a activităților de relaxare activă, precum și a gastronomiei locale, a meșteșugurilor și tradițiilor din mediul rural;
- extinderea și promovarea Rutelor Cultural Turistice recunoscute precum și a celor viitoare;
- dezvoltarea și promovarea integrată a Rutelor Cultural Turistice prin includerea structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare, alimentație și agrement, în calitate de membri ai acestora;
- organizarea de seminarii pentru agențiile de turism și autoritățile publice locale în vederea realizării unor pachete turistice pentru comercializarea rutelor culturale turistice;
- îmbunătățirea accesului turiștilor la obiectivele de patrimoniu consacrate.

Resurse / buget: Acțiunea nu necesită buget

Termenul de realizare: Permanent

Acțiunea secundară 2

Implementarea unui sistem voluntar cu titlul: “Calitatea Ospitalității Românești” - Model de bune practici pentru îmbunătățirea calității serviciilor oferite de structurile de primire turistice cu funcțiuni de cazare, clasificate din România (proiect pilot).

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului.

Rolul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului este de îmbunătățire a calității serviciilor turistice din România (conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 20/2012 privind Programul multianual de marketing și promovare turistică și Programul multianual de dezvoltare a destinațiilor, formelor și produselor turistice).

Rezultatul preconizat al acțiunii:

- sensibilizarea și mobilizarea managerilor din domeniul industriei ospitalității în direcția îmbunătățirii calității serviciilor și a promovării obiectivelor turistice incluse în rutele culturale turistice existente pe plan local/regional/național/transnațional sau european, care traversează localitatea în care își desfășoară activitatea;
- creșterea competitivității destinațiilor turistice incluse în rutele culturale turistice dezvoltate pe plan național/regional/local;
- dezvoltarea excelenței și inovației;
- reducerea fluctuației de personal;
- obținerea credibilității în ceea ce privește calitatea serviciilor turistice;
- îmbunătățirea sistemului de informare a angajaților (clienți interni ai întreprinderii) asupra viziunii, politicilor, strategiilor și obiectivelor precum și în ceea ce privește caracteristicile segmentului de clienți ai hotelului;
- utilizarea brainstorming-ului, pentru încurajarea formulării de idei, sugestii de îmbunătățire a proceselor din cadrul hotelului;

- dezvoltarea unui program de formare continuă a personalului, promovarea muncii în echipă;
- utilizarea unor tehnici de motivare pozitivă a personalului (premierea persoanelor cu cele mai bune rezultate, sărbătorirea succeselor înregistrate la nivelul fiecărei persoane și la nivelul entităților funcționale);
- creșterea vizibilității și reputației României pe piețele internaționale de turism, ca destinație care îndeplinește standardele UE în ceea ce privește furnizarea de produse și servicii de calitate;
- promovare prin intermediul mijloacelor de care dispune ministerul.

Resurse / buget: 15.000 lei din bugetul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului.

Termenul de realizare: Trimestrul IV 2022

Acțiunea secundară 3

Organizarea de seminarii în zonele rurale pentru diseminarea informațiilor privind legislația din domeniul turismului pentru înființarea structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare, a punctelor gastronomice locale și a criteriilor în baza cărora se pot dezvolta Rute Cultural Turistice.

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Ministerului Antreprenoriatului și Turismului în colaborare cu Autoritățile Publice Locale și cu Agenția Națională a Zonei Montane.

Rolul Ministerului Antreprenoriatului și Turismului este de promovare și de dezvoltare a unor forme, produse și destinații turistice importante din România (conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 20/2012 privind Programul multianual de marketing și promovare turistică și Programul multianual de dezvoltare a destinațiilor, formelor și produselor turistice, anexa nr. 2, art.2, pct. c).

Rezultatul preconizat al acțiunii:

- dezvoltarea turismului rural prin organizarea de seminarii (minimum 30) în cadrul spațiilor puse la dispoziție de autoritățile publice locale;
- posibilitatea cunoașterii directe a tradițiilor locale și a gastronomiei autentice din regiunile României;
- conștientizarea comunităților locale privind importanța clasificării structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare din punctul de vedere al siguranței consumatorilor și al dezvoltării Rutelor Cultural Turistice;
- beneficii pentru comunitățile locale;
- promovarea zonelor rurale;
- dezvoltarea turismului rural în zone sau așezări rurale, în regiuni și locuri cu atracții naturale, dealuri, păduri, mici sate de la malul mării, izvoare, râuri, lacuri, etc.;
- prin Punctele Gastronomice Locale se va oferi turiștilor posibilitatea să servească o masă cu produse tradiționale românești la gospodarii locali, în zona rurală în care își petrec vacanța, într-o atmosferă rustică, dar cu respectarea normelor de igienă, impuse de lege;

- îmbunătățirea accesului turiștilor la obiectivele de patrimoniu consacrate.

Resurse / buget: 15.000 lei

Termenul de realizare: Trim. IV 2022

Ațiunea secundară 4

Inventarierea, documentarea și digitalizarea a 5.000 Monumente Istorice în vederea identificării priorităților de restaurare

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Ministerului Culturii

Rolul Ministerului Culturii este de a dezvolta o bază de date națională în care să se introducă toate informațiile despre monumente istorice și zone de protecție. Aceste informații trebuie colectate în teren și extrase din surse publice (studii, cercetări, proiecte de arhitectură, documentații de urbanism, etc.), pe baza unui cadru metodologic și procedural clar și uniform de colectare și introducere a datelor.

Rezultatul preconizat al acțiunii:

- cadrul metodologic (ghiduri și îndrumare) și procedural de colectare și introducere a datelor în baza de date națională privind MI și PCI realizat;
- glosare de termeni de specialitate în vederea standardizării datelor colectate elaborat;
- 5.000 Monumente Istorice inventariate, documentate și digitalizate;
- listă cu priorități de restaurare elaborată.

Resurse / buget: 20 milioane euro (POCIDIF)

Termenul de realizare: 2030

b) acțiuni cu caracter inovator pentru un patrimoniu cultural mai rezilient

Ațiunea secundară 5

Economie circulară și creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Institutului Național al Patrimoniului

Rolul Institutului Național al Patrimoniului este de creare a unui cadru instituțional și metodologic care să sprijine realizarea intervențiilor de eficientizare energetică a clădirilor istorice (monumente istorice clasate, fond construit cu valoare istorică și culturală, imobile din zonele de protecție a monumentelor istorice), cu respectarea și preservarea valorilor de patrimoniu

Rezultatul preconizat al acțiunii:

- un set de standarde și recomandări tehnice (ghiduri) cu privire la materialele și soluțiile tehnice - inclusiv prin digitalizare - care pot fi folosite pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice, în funcție de regiune, tradiție constructivă și caracteristici fizice;
- un laborator pentru analiză experimentală a materialelor și soluțiilor tehnologice pentru diferite tipuri de clădiri istorice. Rezultatele testelor vor fi utilizate pentru elaborarea procedurilor tehnice ale metodologiei dedicate creșterii eficienței energetice a clădirilor istorice prin utilizarea tehnicilor și materialelor noi și utilizarea responsabilă a tehnicilor tradiționale și a materialelor istorice, în funcție de regiune, tradiția construcțiilor și caracteristicile fizice.

Resurse / buget: 5,05 mil. euro

Termenul de realizare: 2026

Acțiunea secundară 6

Dezvoltarea aptitudinilor profesionale în vederea intervenției pe clădiri istorice

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Institutului Național al Patrimoniului

Rolul Institutului Național al Patrimoniului este de a oferi oportunități de formare și dezvoltare profesională care să vizeze persoanele care realizează intervenții de protejare a monumentelor istorice. În această privință, este importantă atât dezvoltarea de abilități pentru utilizarea de materiale și soluții tehnice noi cât și transmiterea nonformală de cunoștințe și abilități cu privire la meserii tradiționale din sfera patrimoniului material și imaterial care necesită o abordare specifică.

Rezultatul preconizat al acțiunii:

- un centru de formare în domeniul restaurării monumentelor istorice;
- cursuri de formare și dezvoltare profesională pe baza celor 2 scheme de certificare cu privire la proiectarea și realizarea intervențiilor și eficientizarea energetică a clădirilor istorice.

Resurse / buget: 1,7 mil. euro

Termenul de realizare: 2026

Acțiunea secundară 7

Susținerea economiei circulare prin crearea unui centru-pilot pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice provenite din demolări legale

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Institutului Național al Patrimoniului

Rolul Institutului Național al Patrimoniului este de introducere a practicilor de economie circulară în domeniul restaurării monumentelor istorice din România, prin crearea unui cadru organizațional pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcții provenite din demolarea construcțiilor istorice.

Rezultatul preconizat al acțiunii:

- un centru-pilot prin intermediul căruia vor fi auditate spre demolare clădiri sau părți de clădiri istorice pentru ca mai apoi materiale și produse istorice (ex. lemn, metal, cărămidă, sticlă, țigle, dușumele, tâmplării etc.) să fie desfăcute, colectate separat, tratate și comercializate materiale și produse istorice cu scopul reutilizării acestora în cadrul restaurării patrimoniului cultural construit, inclusiv din componenta de renovare a clădirii din cadrul PNRR. În cazul materialelor care nu pot fi reutilizate, acestea vor fi predate către centre de reciclare;
- instrumente digitale - de evidență, inventariere și promovare a materialelor și produselor de construcție istorice cu potențial de reutilizare directă în sectorul restaurării de monumente istorice și, în general, în sectorul construcțiilor. Menționăm că investiția se încadrează în prevederea privind profitul rezonabil și profitul generat din comercializarea materialelor reparate va fi investit integral în asigurarea funcționării centrului.

Resurse / buget: 5 mil. euro

Termenul de realizare: 2026

Acțiunea secundară 8

Susținerea economiei circulare prin asigurarea întreținerii regulate a clădirilor istorice

Responsabilitatea îndeplinirii acțiunii este a Institutului Național al Patrimoniului

Rolul Institutului Național al Patrimoniului este de creare a unui ecosistem de inovare în domeniul protejării monumentelor istorice din România, prin dezvoltarea unor mecanisme specializate și a unor instrumente de cooperare între instituțiile publice locale, IMM-uri, organizații neguvernamentale și proprietarii de patrimoniu.

Rezultatul preconizat al acțiunii:

- un sistem - cadru de reglementare, infrastructură și personal de specialitate care să ofere inspecții periodice pentru monumente istorice, imobile susceptibile de a fi clasate și imobile aflate în zone de protecție sau zone construite protejate, să monitorizeze starea fizică a fondului construit istoric, să ofere servicii de reparare/întreținere, să realizeze rapoarte independente de inspecție profesională ca referință pentru proprietari și utilizatori, pentru activități ulterioare de întreținere și conservare.

Resurse / buget: 3,1 mil EUR

Termenul de realizare: 2026

IV. Mecanism de monitorizare a acțiunilor

Acțiunea	Responsabil de acțiune	Modalitatea de monitorizare
<p>Acțiunea principală 1</p> <p>Cartografierea / Identificarea zonele optime de destinație pentru organizațiile de management al destinației.</p>	<p>MAT</p>	<p>Prezentarea unui rezumat care justifică în mod corespunzător modul în care a fost îndeplinit în mod satisfăcător obiectivul de referință (inclusiv toate elementele constitutive). Acest document va include ca anexă următoarele documente justificative:</p> <p>a) copie a rezultatelor cartografierii tuturor zonelor de destinație optime pentru organizațiile regionale de management al destinațiilor (OMD) din România;</p> <p>b) raport explicativ care să demonstreze că zonele de destinație optimă au fost identificate pe baza cel puțin a următoarelor criterii:</p> <ul style="list-style-type: none"> - capacitatea lor de a atrage turiști naționali și internaționali; - promovarea transformării socio-economice durabile/prietenoase cu mediul în zonele rurale și defavorizate, în complementaritate cu componenta Fondului Local (de ex. în ceea ce privește zonele rurale funcționale); - potențialul de creare de noi locuri de muncă.
<p>Acțiunea principală 2</p> <p>Intrarea în vigoare a cadrului legislativ printr-o hotărâre de guvern, care va include o descriere clară a mecanismului de finanțare pentru sprijinirea dezvoltării rețelei de OMD-uri și un model clar de guvernanță strategică, respectiv modul de funcționare a acestuia pe verticală și modalitatea de constituire a structurilor de</p>	<p>MAT</p>	<p>Copie a actului normativ prin care a fost aprobat cadrul legal;</p> <p>Dovezile care stau la bază trebuie să includă o analiză specifică care să demonstreze modul în care legislația include o descriere clară a mecanismului de finanțare pentru a sprijini dezvoltarea rețelei de OMD-uri regionale și locale și un model de guvernanță solid.</p>

guvernanță pe orizontală.		
Acțiunea principală 3 Crearea și operaționalizarea unei rețele de OMD-uri în România	MAT	Prezentarea unui rezumat care justifică în mod corespunzător modul în care a fost îndeplinită în mod satisfăcător obiectivul de referință (inclusiv toate elementele constitutive). Acest document va include ca anexă următoarele documente justificative: a) lista celor 8 Organizații de Management al Destinațiilor autorizate; b) certificatele de autorizare/omologare, eliberate în conformitate cu legislația națională pentru cele 8 OMD-uri; c) raport care demonstrează conformitatea cu procedura de selecție și demonstrarea faptului că înființarea și operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinațiilor se va baza pe recomandările Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), incluse în studiul „Operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinațiilor.
Acțiunea principală 4 Implementarea investiției privind promovarea a 12 rute turistice/culturale	MIPE	Document rezumat care justifică în mod corespunzător modul în care obiectivul (inclusiv toate elementele constitutive) a fost îndeplinit în mod satisfăcător. Acest document va include ca anexă următoarele documente justificative: a) lista siturilor incluse în traseele culturale; b) raport care să includă justificarea că siturile selectate incluse în traseele culturale sunt alese de o comisie, pe baza unui proces de consultare și respectă criteriile stabilite în descrierea țintei.
Acțiunea principală 5 Implementarea investiției privind modernizarea/crearea de muzee și memoriale	MIPE	Document rezumat care justifică în mod corespunzător modul în care a fost îndeplinit în mod satisfăcător obiectivul de referință (inclusiv toate elementele constitutive). Acest document va include ca anexă următoarele documente justificative: a) copie a contractelor semnate; b) lista noilor muzee; c) raport care să demonstreze că amplasamentele au fost alese pe baza: unei proceduri de licitație deschisă și competitivă, care a respectat procedurile de

		construcție NZEB, descrierea reperului; respectarea obiectivului de realizare a unei cereri de energie primară cu cel puțin 20% mai mică decât cerința privind clădirile cu energie aproape zero (NZEB) conform orientărilor naționale, care se asigură prin certificate de performanță energetică.
Acțiunea principală 6 Realizare strategii și planuri de acțiune pentru cele 8 destinații regionale	OMD, cu suport MAT	Prezentarea celor 8 strategii ale OMD-urilor regionale constituite; Prezentarea celor 8 planuri de acțiune.
Acțiunea secundară 1 Dezvoltarea și extinderea Rutelor Cultural Turistice recunoscute prin intermediul sistemului voluntar implementat de Ministerul Antreprenoriatului și Turismului și a altor rute cultural turistice.	MAT	Prezentarea unui raport de monitorizare cu privire la informațiile despre rutele cultural turistice apărute în media (acoperire media). Acest document va cuprinde capitolele următoare: - scurtă descriere a informației; - link-urile articolelor apărute în mass-media locală și națională. Prezentarea unui rezumat care va cuprinde informațiile despre rutele cultural turistice, diseminate la seminarii, conferințe, evenimente de lansare și de promovare a acestora, etc. Acest document va cuprinde capitolele următoare: - locația; - data; - tema seminarului, conferinței, etc; - nr. de participanți; - conținutul informației diseminate; - numele lectorului; - modalitatea de diseminare (prezentare power point, materiale tipărite, prelegere, etc).
Acțiunea secundară 2 Implementarea unui sistem voluntar cu titlul: "Calitatea Ospitalității Românești" - Model de bune practici pentru îmbunătățirea calității serviciilor oferite de structurile	MAT	Prezentarea unui raport centralizator care va cuprinde: - situația solicitărilor primite pentru implementarea sistemului voluntar cu titlul: "Calitatea Ospitalității Românești" - Model de bune practici pentru îmbunătățirea calității serviciilor oferite de structurile de primire turistice cu funcțiuni de cazare, clasificate din România; - rezultatele obținute de solicitanți în urma evaluării. Raportul va include ca anexă documentele următoare:

de primire turistice cu funcțiuni de cazare, clasificate din România (proiect pilot)		<ul style="list-style-type: none"> - chestionarul de evaluare organizație (copie); - diplomă care se acordă structurilor care au obținut punctajul necesar pentru obținerea certificării (copie).
Acțiunea secundară 3 Organizarea de seminarii în zonele rurale pentru diseminarea informațiilor privind legislația din domeniul turismului pentru înființarea structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare, a punctelor gastronomice locale și a criteriilor în baza cărora se pot dezvolta Rute Cultural Turistice	MAT	Prezentarea unui raport care va cuprinde: <ul style="list-style-type: none"> - locațiile în care s-au organizat seminariile; - data la care s-au organizat; - lectorii care au prezentat tematica; - modalitățile de prezentare a tematicii; - conținutul tematicii; - numărul participanților. Acest document va include ca anexă următoarele documente justificative: <ul style="list-style-type: none"> - agendele seminariilor pentru fiecare locație; - tabelele cu participanții prezenți la seminar pentru fiecare locație (tabelele vor cuprinde numele și prenumele participanților, organizația, adresa de e-mail și semnătura); - chestionarele de evaluare a seminarului întocmite de participanții la seminarii pentru fiecare locație.
Acțiunea secundară 4 Inventarierea, documentarea și digitalizarea a 5.000 monumente istorice în vederea identificării priorităților de restaurare	MC	Prezentarea unui rezumat care justifică în mod corespunzător modul în care a fost îndeplinit în mod satisfăcător obiectivul, care va include: <ul style="list-style-type: none"> • Anexa 1- Copie a noului cadru metodologic de colectare și introducere a datelor în baza de date națională privind MI și PCI; • Anexa 2 – Listă cu cele 5.000 de Monumente Istorice inventariate, documentate și digitalizate.
Acțiunea secundară 5 Economie circulară și creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice	INP	Prezentarea unui rezumat care justifică în mod corespunzător modul în care a fost îndeplinit în mod satisfăcător obiectivul, respectiv înființarea și dotarea unui laborator pentru analiză experimentală a materialelor și soluțiilor tehnologice pentru diferite tipuri de clădiri istorice, inclusiv: <p>Anexa 1 – un set de standarde și recomandări tehnice (ghiduri) cu privire la materialele și soluțiile tehnice - inclusiv prin digitalizare</p>

<p>Acțiunea secundară 6</p> <p>Dezvoltarea aptitudinilor profesionale în vederea intervenției pe clădiri istorice</p>	<p>INP</p>	<p>Prezentarea unui rezumat care justifică în mod corespunzător modul în care a fost îndeplinit în mod satisfăcător obiectivul, respectiv realizarea unui centru de formare în domeniul restaurării monumentelor istorice, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anexa 1- Lista cursurilor de formare și dezvoltare profesională.
<p>Acțiunea secundară 7</p> <p>Susținerea economiei circulare prin crearea unui centru-pilot pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice provenite din demolări legale</p>	<p>INP</p>	<p>Prezentarea unui rezumat care justifică în mod corespunzător modul în care a fost îndeplinit în mod satisfăcător obiectivul, respectiv înființarea și dotarea unui centru-pilot, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Anexa 1 – Prezentare a instrumentelor digitale - de evidență, inventariere și promovare a materialelor și produselor de construcție istorice.
<p>Acțiunea secundară 8</p> <p>Susținerea economiei circulare prin asigurarea întreținerii regulate a clădirilor istorice</p>	<p>INP</p>	<p>Prezentarea unui rezumat/stadiu care justifică în mod corespunzător modul în care a fost îndeplinit în mod satisfăcător obiectivul, respectiv sistemul cadru de infrastructură și personal de specialitate care să ofere inspecții periodice pentru Monumente Istorice.</p>